Valiokunnan lausunto LaVL 5/2020 vp– HE 117/2020 vp

Lakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi väliaikaisesta poikkeamisesta osakeyhtiölaista, osuuskuntalaista, yhdistyslaista ja eräistä muista yhteisölaeista covid-19-epidemian leviämisen rajoittamiseksi

Talousvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi väliaikaisesta poikkeamisesta osakeyhtiölaista, asunto-osakeyhtiölaista, osuuskuntalaista, yhdistyslaista ja eräistä muista yhteisölaeista covid-19 epidemian leviämisen rajoittamiseksi (HE 117/2020 vp): Asia on saapunut lakivaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava talousvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut (etäkuuleminen):
- lainsäädäntöneuvos Jyrki Jauhiainen, oikeusministeriö
- lakimies Patrik Metsätähti, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
- professori Heikki Halila

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- Suomen Asianajajaliitto
- Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi ry
- Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- Vihreä liitto r.p.
- Vasemmistoliitto r.p.
- Suomen Kristillisdemokraatit r.p.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Esityksessä ehdotetaan lakia, jolla poiketaan väliaikaisesti osakeyhtiölaista, osuuskuntalaista, yhdistyslaista ja rahoitusalan yrityksiä koskevista yhteisölaeista COVID-19-epidemian leviämisen rajoittamiseksi. Tarkoituksena on jatkaa epidemian johdosta keväällä 2020 säädetyn määräaikai-

sen lain (290/2020) eräiden säännösten voimassaoloa siten, että pörssi- ja First North -listayhtiöt voivat järjestää yhtiökokouksen kokonaan etäosallistumiseen perustuen kesäkuun 2021 loppuun asti ja osuuskunnat, yhdistykset ja eräät rahoitusalan yritykset voivat sallia etäosallistumisen ja asiamiehen käytön kesäkuun 2021 loppuun mennessä järjestetyssä laissa tarkoitetussa kokouksessa. Lakiin ei ehdoteta mahdollisuutta poiketa kokousten pitämisen määräajoista toisin kuin aiemmassa määräaikaisessa laissa. Aiemman määräaikaisen lain (290/2020) voimassaolo päättyy 30.9.2020. Nyt ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.10.2020 ja olemaan voimassa 30.6.2021 saakka.

Hallituksen esityksessä katsotaan, että näiden yhteisöjen päätöksenteon häiriöttömyyden turvaaminen myös syksyllä 2020 ja keväällä 2021 on yhteisöjen, niiden osakkaiden, jäsenten, sidosryhmien ja koko yhteiskunnan edun mukaista. Esityksen mukaan ehdotetun lain perusteella yhteisöjen hallituksilla on myös syksyllä 2020 ja keväällä 2021 riittävästi keinoja järjestää kokoukset yhteisöjen tarpeiden, resurssien ja terveydensuojeluvaatimusten mukaisesti.

Oikeusministeriö on selvittänyt yhteisöjen kokouskäytäntöjä maalis—elokuussa 2020. Hallituksen esityksen mukaan selvityksen perusteella nyt voimassa olevan väliaikaisen lain mahdollistamat kokousjärjestelyt ovat olleet toimivia eikä tiedossa ole väliaikaisesta lainsäädännöstä aiheutuneita ongelmia kokousosallistumisen suhteen (ks. HE, s. 3).

Lakivaliokunta lausuu esityksestä oman toimialansa kannalta. Valiokunta on tarkastellut esitystä erityisesti yhdistysten ja yhdistyslakia koskevien poikkeusten osalta. Yhdistyksien osalta esityksessä tarkoitetut COVID-19-epidemiasta johtuvat toimet liittyvät erityisesti asiamiehen käytön ja etäosallistumisen helpottamisen mahdollisuuksien jatkamiseen määräajaksi myös voimassa olevan määräaikaisen lain voimassaolon päättymisen jälkeen. Hallituksen esityksestä ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena sekä puoltaa esitykseen sisältyvää lakiehdotusta seuraavin huomioin.

Väliaikaisen lain voimassaoloaika ja poikkeusten sisältö

Hallituksen esityksessä ehdotettu väliaikainen laki on tarkoitettu olemaan voimassa 30.6.2021 saakka.

COVID-19-epidemian kehitystä ja vaikutusta yhdistysten kokousten järjestämiseen syksyllä 2020 ja keväällä 2021 on vaikea ennakoida. Hallituksen esityksen ja saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta kuitenkin yhtyy esityksessä (HE, s. 5) todettuun näkemykseen siitä, että kevään 2020 kaltaisiin terveysoloihin on tarpeen varautua myös syksyn 2020 ja kesän 2021 välillä järjestettävien kokousten osalta ajoissa ottaen huomioon myös kokouskutsuajat ja muut kokouksen järjestämiseen liittyvät tarpeet, jotta päätöksenteon häiriöttömyys voidaan turvata terveysolojen mahdollisesti heikentyessä. Koronaviruksen leviämisen hidastamiseksi ja kokousten järjestämiseksi luotettavalla ja ennakoitavalla tavalla on valiokunnan näkemyksen mukaan edelleen tarpeellista sallia yhdistyksille kokousten järjestäminen terveydensuojeluvaatimukset sekä yhdistyksen tarpeet ja jäsenten oikeudet huomioon ottaen tarkoituksenmukaisella tavalla. Edellä todetun valossa lakivaliokunta pitää perusteltuna ehdotettua poikkeusten voimassaoloa 30.6.2021 asti.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on noussut esiin toive etäosallistumista helpottavan pysyvän lainsäädännön valmistelusta. Valiokunnan oikeusministeriöltä saaman selvityksen mukaan oikeusministeriön asettama Yhteisöllinen kansalaistoiminta 2020-luvulla -työryhmä selvittää muun muassa etäosallistumiseen ja virtuaalisen kokouksen järjestämiseen liittyviä sääntelytarpeita ja tekee niistä tarvittaessa ehdotuksia. Työryhmän on tarkoitus saada työnsä valmiiksi tammikuussa 2021. Lakivaliokunta pitää edellä mainittua selvitystyötä tärkeänä.

Hallituksen esityksessä ehdotetun määräaikaisen lain sisältämien poikkeusten sisällön osalta valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että toisin kuin voimassa olevassa määräaikaisessa laissa (290/2020) lakiin ei enää ehdoteta mahdollisuutta poiketa kokousten pitämisen määräajoista. Saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää ratkaisua asianmukaisena. Valiokunnan käsityksen mukaan esityksen sisältämillä asiamiehen käytön ja etäosallistumisen helpottamisella voidaan edesauttaa yhdistysten kokousten järjestämistä yhdistyksen tarpeiden, resurssien ja terveydensuojeluvaatimusten mukaisesti.

Asiamiehen käytön helpottaminen yhdistysten osalta

Asiamiehen käytön helpottamiseen liittyen hallituksen esityksessä ehdotetaan (lakiehdotuksen 4 §:n 1 mom.) yhdistyslain 21 §:stä ja 25 §:n 1 momentista ja mahdollisista yhdistyksen sääntömääräyksistä poiketen voimassa olevaa väliaikaista lakia vastaavasti, että hallitus voi päättää, että asiamies voi edustaa yhtä tai useampaa jäsentä ja valtuutettu voi edustaa yhtä tai useampaa valtuutettua 30.6.2021 mennessä pidettävässä yhdistyksen ja valtuutettujen kokouksessa. Yhden asiamiehen edustamien jäsenten yhteenlaskettu äänimäärä on rajoitettu 10 %:iin kokouksessa edustettujen jäsenten äänimäärästä. Esityksessä säännöstä on täydennetty suhteessa voimassa olevaan määräaikaiseen lakiin siten, että siinä nimenomaisesti todetaan nyt käsiteltävän esityksen (HE, s. 8) ja voimassa olevaa lakia koskevan esityksen (HE 45/2020 vp, s. 17) perusteluja vastaavasti, että säännöissä voidaan kuitenkin sallia laajemmat valtuutusten keräämismahdollisuudet.

Lakivaliokunta on arvoinut edellä selostettuja asiamiehen käyttöä koskevia asiallisesti vastaavia säännöksiä nyt voimassa olevan määräaikaisen lainsäädännön eduskuntakäsittelyn yhteydessä (ks. LaVL 2/2020 vp, s. 4—5). Nyt käsiteltävässä hallituksen esityksessä on asiallisesti kyse vain mainittujen säännösten voimassaolon jatkamisesta määräajaksi. Valiokunnan aiemmassa lausunnossa todettua ei siten ole tarkoituksenmukaista tässä yhteydessä toistaa. Valiokunnan aiemmassa lausunnossa esiin tuodut näkemykset ovat merkityksellisiä myös nyt käsiteltävän esityksen yhteydessä.

Saamaansa selvitystä arvioituaan lakivaliokunta katsoo, että esityksessä ehdotetut edellä selostetut asiamiehen käytön helpottamista koskevat säännökset ovat COVID-19-epidemian aiheuttamassa tilanteessa edelleen perusteltuja ja tarpeellisia.

Etäosallistumisen helpottaminen yhdistysten osalta

Etäosallistumisen osalta esityksessä ehdotetaan (lakiehdotuksen 4 §:n 2 mom.) voimassa olevaa väliaikaista lakia vastaavasti, että yhdistyslain 17 §:n 2 momentin ensimmäisestä virkkeestä poiketen yhdistyksen hallitus voi sallia mainitussa lainkohdassa tarkoitetun etäosallistumisen vii-

meistään 30.6.2021 pidettävässä yhdistyksen kokouksessa, vaikka tällaista järjestelyä ei ole sallittu säännöissä eikä yhdistys ole hyväksynyt tätä varten laissa tarkoitettua äänestys- ja vaalijärjestystä.

Lakivaliokunta on arvioinut seikkaperäisesti myös edellä selostettuja etäosallistumista koskevia asiallisesti vastaavia säännöksiä nyt voimassa olevan määräaikaisen lainsäädännön eduskuntakäsittelyn yhteydessä (ks. LaVL 2/2020 vp, s. 5—6). Nyt käsiteltävässä hallituksen esityksessä on asiallisesti kyse vain mainittujen säännösten voimassaolon jatkamisesta määräajaksi. Valiokunnan aiemmassa lausunnossa todettua ei siten ole tarkoituksenmukaista tässä yhteydessä toistaa. Valiokunnan aiemmassa lausunnossa esiin tuodut näkemykset ovat merkityksellisiä myös nyt käsiteltävän esityksen yhteydessä. Saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta katsoo, että myös esityksessä ehdotetut edellä selostetut etäosallistumisen helpottamista koskevat säännökset ovat COVID-19-epidemian aiheuttamassa tilanteessa edelleen perusteltuja ja tarpeellisia.

Valiokunnan oikeusministeriöltä saaman selvityksen mukaan ministeriö on kerännyt tietoja yhteisöjen kevään ja kesän 2020 kokouksista poikkeusoloissa ja kokouskäytännöistä on keskusteltu myös ministeriön asettamassa Yhteisöllinen kansalaistoiminta 2020 -hankkeen työryhmässä ja seurantaryhmässä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan yhdistysten käytettävissä on sellaisia sähköisiä palveluita, joilla muun muassa suljettu lippuäänestys voidaan toteuttaa. Oikeusministeriön työryhmä järjestää syksyn aikana järjestöille työpajan, jonka aiheena ovat etäosallistumisen käytännön toteutukset. Työpajan tarkoitus on jakaa tietoa yhdistysten hyväksi havaitsemista kokouskäytännöistä ja -välineistä. Lakivaliokunta pitää edellä mainittua tiedon jakamista etäosallistumisen käytännön toteuttamistavoista erittäin tärkeänä.

Ennakkoilmoittautuminen

Hallituksen esityksessä ehdotetaan myös (lakiehdotuksen 4 §:n 3 mom.), että yhdistyksen hallitus voi päättää, että kesäkuun 2021 loppuun mennessä järjestettävään yhdistyksen kokoukseen osallistumisen edellytyksenä on ilmoittautuminen yhdistyksen kokoukseen viimeistään tiettynä päivänä, joka voi olla aikaisintaan kaksi viikkoa ennen kokousta. Tällöin kokouskutsuaika lasketaan viimeisestä ilmoittautumispäivästä. Myös voimassa oleva väliaikainen laki sisältää säännöksen ennakkoilmoittautumisesta. Nyt käsiteltävässä hallituksen esityksessä ehdotettu säännös poikkeaa voimassa olevasta väliaikaisesta laista siten, että osallistumisen edellytyksenä mahdollisesti olevan ennakkoilmoittautumisen aikaisin ajankohta voi aiemman viikon sijaan olla kaksi viikkoa ennen kokousta. Ehdotuksen tarkoituksena on helpottaa erityisesti suurimpien yhdistysten ja järjestöjen kokouksia, joita on käytännössä järjestetty muun muassa hajautetusti eri kokouspaikoissa tietoliikenneyhteyksiä hyödyntäen (ks. HE, s. 10).

Lakivaliokunta on arvioinut edellä selostettuja ennakkoilmoittautumista koskevia asiallisesti vastaavia säännöksiä nyt voimassa olevan määräaikaisen lainsäädännön eduskuntakäsittelyn yhteydessä (ks. LaVL 2/2020 vp, s. 6—7). Nyt käsiteltävässä hallituksen esityksessä on asiallisesti kyse vain mainittujen säännösten voimassaolon jatkamisesta määräajaksi. Valiokunnan aiemmassa lausunnossa todettua ei siten ole tarkoituksenmukaista tässä yhteydessä toistaa. Valiokunnan aiemmassa lausunnossa esiin tuodut näkemykset ovat merkityksellisiä myös nyt käsiteltävän esityksen yhteydessä. Saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta katsoo, että esityksessä

ehdotetut edellä selostetut ennakkoilmoittautumista koskevat säännökset ovat COVID-19-epidemian aiheuttamassa tilanteessa edelleen perusteltuja ja tarpeellisia.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Lakivaliokunta esittää,

että talousvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 10.9.2020

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Leena Meri ps
varapuheenjohtaja Sandra Bergqvist r
jäsen Eeva-Johanna Eloranta sd
jäsen Hanna Huttunen kesk
jäsen Pihla Keto-Huovinen kok
jäsen Tuomas Kettunen kesk
jäsen Marko Kilpi kok
jäsen Antero Laukkanen kd
jäsen Matias Mäkynen sd
jäsen Jouni Ovaska kesk
jäsen Mari Rantanen ps
jäsen Mirka Soinikoski vihr
jäsen Iiris Suomela vihr
jäsen Sebastian Tynkkynen ps
jäsen Paula Werning sd
jäsen Johannes Yrttiaho vas

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mikko Monto